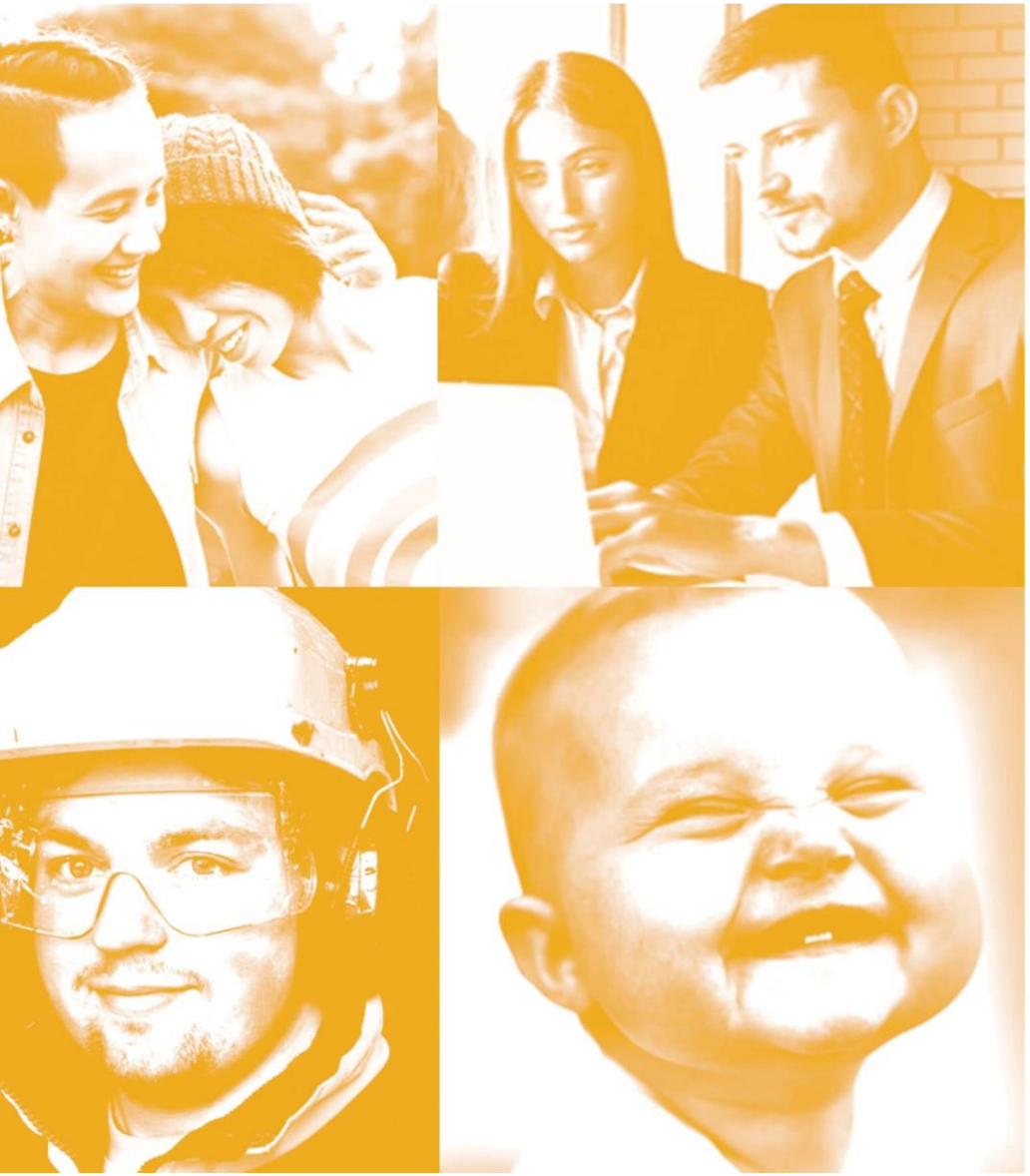

Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 299/2022 vp)

SOTE-VALVONTALAIN TAVOITE

Tavoitteena

- Valvonnan toimintatapojen uudistaminen ja selkeyttäminen
  - Valvonnan tehokkuus, tuloksellisuus, tehokkaat puuttumiskeinot
  - Riskiperusteinen menettely – valvonnan kohdentaminen toiminnan laadun ja laajuuden perusteella
- Tukea sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä ja tuottamista, muutoksia ja tiedonhallintaa
- Mahdollistaa tehokas valvonta ja vahvistaa omavalvonnan asemaa, jotta varmistetaan asiakkaiden ja potilaiden perusoikeudet, asiakas- ja potilasturvallisuus sekä laadultaan hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut

SOTE-VALVONTALAIN SISÄLLÖSTÄ

Valvonnan yleislaki sosiaali- ja terveydenhuollossa

- Julkisen ja yksityisen sektorin valvonta – toimintaedellytysten ja velvollisuuksien yhdenmukaisuus;
- Ilmoitus- ja lupahallinnosta yhtenäiseen rekisteröintimalliin
  - palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollisen taakan keventäminen ja resurssien vaikuttavampi käyttö
  - valtakunnallinen rekisteri Soteri
- Ennakollisen ohjauksen ja ennaltaehkäisevän valvonnan vahvistaminen
- Omavalvontasäännösten vahvistaminen, kehittäminen ja kokoaminen
  - Omavalvonta palvelunjärjestäjille ja palveluntuottajille
  - Palvelunjärjestäjä olisi vastuussa järjestämänsä sosiaali- ja potilasasiamiestoiminnan omavalvonnasta.

YHTENÄINEN REKISTERÖINTIMENETTELY

- Julkisen ja yksityisen sektorin säädettyjen toimintaedellytysten ja velvollisuuksien yhdenmukaisuus
- Ennakollisen laillisuusvalvonnan kokonaisuus valtion viranomaistoiminnaksi (vrt. nykyisessä sääntelyssä hyvinvointialueen tehtävät)
- Sama menettely riippumatta toiminnan oikeudellisesta muodosta (vrt. lupa- ja ilmoitusmenettelyiden eroavaisuudet)
- Taloudellisten toimintaedellytysten vahvistaminen
- Mahdollisuus ohjata ennakkovalvonnan menettelyn painoa laadultaan ja laajuudeltaan sekä asiakasryhmältään keskeisiin palvelumuotoihin ja –toimijoihin sekä muutostilanteisiin (valvonnan vaikuttavuus ja tehokkuus)
- Muutos- ja yhteistoimintatilanteiden hahmottaminen hallinnollisesti yhtenäisellä tavalla (mahdollisuus yhteiseen palveluyksikköön)
- Valtakunnallinen yhtenäinen tietopohja ja sen hyödynnettävyys
- Julkiselle tuotannolle siirtymäsääntely

Sote-valvontalaki: viranomaisvalvonta

Valvontaviranomaiset: Valvira ja Avit/viranomaisvalvonnasta lakiehdotuksen 5 luku

- Valtion valvontaviranomaisten tehtävänä on laillisuusvalvonta ja valvontaan liittyvä ohjaus. Yhdenmukaisuus ohjauksessa ja laillisuusvalvonnan ratkaisuissa tulee olemaan ensiarvoisen tärkeää uudessa tilanteessa, jotta se osaltaan tukee sote-uudistuksen onnistumista.
- Suunnitelmallinen valvonta => valvonnan kohdentaminen (valvontaohjelma ja –suunnitelma), valvonnan kehittäminen
- Reaktiivinen valvonta (kantelut, ilmoitukset, oma aloite)
- Valvontaviranomaiset varmistaisivat palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnan toteuttamista.
    - omavalvonnan edistäminen, ohjaus ja varmistaminen ovat välttämättömiä valvontaviranomaisen tehtäviä.
- Valvonnan keinot ja seuraamukset: hallinnollinen ohjaus, määräys puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta (määräystä voidaan velvoittaa noudattamaan sakon uhalla), toiminnan keskeyttäminen/kieltäminen; rekisteröinnin peruuttaminen/poistaminen

Sote-valvontalaki: omavalvonta

Yleistä

- Sote-valvontalakiehdotukseen sisältyisi omavalvonnasta oma luku, jossa olisi säännöksiä sekä palvelunjärjestäjän että palveluntuottajan velvollisuuksista omavalvonnassa
- Omavalvonnan kohteena palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus
- Täydentävää, kokoavaa ja kehittävää sääntelyä suhteessa järjestämislain nykyisiin säännöksiin, jotka koottaisiin esitettyyn lakiin

Sote-valvontalaki: omavalvonta

Palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonta

- Valvonnan painopiste ensisijaisesti järjestäjätaholla operatiivisen valvonnan (ilmoitukset, oma seuranta, asiakas/henkilöstöpalaute) osalta; viimesijainen reaktiivinen valvonta (laadun ja laajuuden mukaan kohdennettu), suunnitelmallinen (valtionohjausta tukeva) valvonta ja omavalvonnan tukeminen ovat keskeisimpiä valtion valvontaviranomaisen tehtäviä.
- Palvelunjärjestäjän vastuulla on valvoa myös palveluntuottajien toimintaa
- Vaikuttavuus ja tehokkuus edellyttävät omavalvonnan suunnittelua ja omavalvonnan osaamiseen lisäämistä mm. kouluttamisen keinoin.
- Omavalvontaohjelma kokoaa nykyisellään hajanaisia suunnitelmavelvollisuuksia

Valvontalain ehdotukset täydentävät omavalvonnan hahmotusta

- Palvelunjärjestäjän on valvottava toimintaansa siten, että sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve ja turvallisuus edellyttää
- Palvelunjärjestäjän on seurattava myös henkilöstön riittävyyttä sekä tilojen ja laitteiden turvallisuutta ja soveltuvuutta palvelujen toteuttamisessa.
- Palvelunjärjestäjän omavalvontaohjelman sisältöjen ja riskienhallinnan keinojen tulee näkyä oman tuotannon ohjauksessa, mutta myös palvelunjärjestäjän tekemissä sopimuksissa palveluntuottajien kanssa - siten palvelunjärjestäjän ohjauksella olisi yhteys myös palveluntuottajien omavalvontaan.
- Omavalvontasuunnitelmavelvoitteiden- ja sisällön yhtenäistäminen

Omavalvonta: omavalvontasuunnitelma

- Omavalvontasuunnitelma on palvelujen laadun ja kehittämisen päivittäinen työväline. Laadittaisiin palveluyksiköittäin.
  - Omavalvontasuunnitelmassa sovittaisiin menettelytavat palvelutoiminnassa havaittujen riskien, vaaratilanteiden ja laadullisten puutteiden ennaltaehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatillisen osaamisen varmistamiseksi.
  - Suunnitelman olisi oltava sitä laajempi ja yksityiskohtaisempi mitä monimuotoisempaa ja riskialttiimpaa palveluntuottajan toiminta on.
  - Omavalvontasuunnitelmassa määriteltäisiin muun muassa yksikössä noudatettavat toimintatavat ja niiden toteuttamisen seuranta.
  - Palveluntuottajalta edellytetään ammattitaitoa, tietoa ja kokemusta arvioida, minkälaisella omalla ohjauksella ja valvonnalla toiminnan laatu ja säädöstenmukaisuus varmistetaan.
  - Lakiehdotus yhtenäistäisi omavalvontasuunnitelmaa koskevaa nykyistä sääntelyä

Omavalvonta: rikostaustan selvittäminen

- Nykyisin palveluntuottajalla on velvollisuus selvittää työntekijän rikostausta lasten ja nuorten kanssa työskentelevien osalta
- Lakiehdotus toisi uuden velvoitteen kaikille palveluntuottajille selvittää iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalveluihin työhön otettavan tai virkaan nimitettävän henkilön rikostausta. Rikostausta selvitettäisiin tarkastamalla potentiaalisen työntekijän rikosrekisteriote. Tämän otteen tilaaminen on mahdollista ainoastaan työntekijälle itselleen, joten palveluntuottajille vaatimuksesta aiheutuva hallinnollinen taakan arvioidaan muodostuvan varsin pieneksi.
- Tarvitaan muutos rikosrekisterilain 6 §:ään

Ilmoitusvelvollisuus

- Lakiehdotukseen sisältyisi henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus palveluyksikön vastuuhenkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan tai potilaan sosiaali- tai terveydenhuollon toteuttamisessa
- Palveluntuottajan olisi ilmoituksen johdosta ryhdyttävä epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan korjaamiseksi
- Palveluntuottajan tulisi myös ilmoittaa omassa tai alihankkijan toiminnassa ilmenneistä asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista ja vahingoista tai vaaratilanteista palvelunjärjestäjälle ja valvontaviranomaiselle